

Introducció

Martí TEIXIDÓ I PLANAS
Societat Catalana de Pedagogia

Josefina CAMBRA I GINÉ
Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres
i en Ciències de Catalunya

La proposta de canvi del batxillerat anunciada pel Govern d'Espanya amb caràcter immediat a l'inici de l'any 2012 coincideix en un temps en què no es pot incrementar la despesa econòmica.¹ És un sentiment molt generalitzat per part de professionals de l'educació que la millora solament podrà sorgir d'una anàlisi intel·ligent: ajustada a la realitat i alhora capaç de pensar amb creativitat. L'alternativa inicial apuntava a un batxillerat de tres cursos que absorbís el quart curs de l'educació secundària obligatòria (ESO) per als alumnes que hi accedissin. Fins ara solament s'han plantejat problemes de caràcter logístic: substituir per a tots el quart curs d'ESO o solament per als qui han de cursar batxillerat; com caldrà incorporar-ho als col·legis que no imparteixen batxillerat...

La Societat Catalana de Pedagogia, la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans i el Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències pensem que el debat sobre el batxillerat és un assumpte de més calat que afecta tota l'estructura del sistema escolar però especialment la formació cultural i professional a la qual avui solament accedeixen el 50 % dels joves ciutadans, però que s'hauria d'estendre al 80 % immediatament. El debat afecta tots els àmbits culturals ja que, sigui amb cinc o tres modalitats de batxillerat, cal presentar tota la unidiversitat cultural als alumnes sense establir jerarquies ridícules i permetre que, degudament orientats, desenvolupin més aquells àmbits per als quals estan més dotats i se senten més motivats. Així doncs, és necessari el concurs d'experts de tots els camps del coneixement. L'Institut d'Estudis Catalans deu ser la institució que millor pot impulsar-ho amb els docents i els professionals de la

1. El desembre de l'any 2012 es va donar a conèixer el text de l'Avantprojecte de llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa.

cultura que s'apleguen al Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya.

El debat és de caràcter cultural. Cal donar accés a una cultura àmplia al màxim nombre de ciutadans que hagin acreditat un ensenyament bàsic per elevar el nivell cultural del país (ideal il·lustrat) i afavorir la màxima llibertat de pensament, creació i participació social (ideal democràtic). És la finalitat que ja tenia el batxillerat des del segle XIX encara que avui l'entendem exclusivament com a camí cap a la universitat.

El debat també ha de tractar de les formes organitzatives d'ensenyament en la societat actual: amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) que fan necessari un nou perfil docent i les formes d'aprenentatge de l'alumne i amb les tecnologies per a l'aprenentatge i el coneixement (TAC) que ja no poden ser uniformes per a tot el grup-classe. La pedagogia ha d'aportar —inventar— nous formats didàctics a la vista dels usos culturals. Això obliga a repensar calendari i horari escolar i poder considerar diversitat d'oportunitats segons capacitat, dedicació, recursos i interessos dels alumnes. Aquí és on el batxillerat pot aportar el valor afegit al coneixement de les matèries: formes de treball diversificat, iniciativa de l'alumne i competència per marcar-se el propi itinerari.

La pedagogia ha de pensar les alternatives en funció de l'alumne en primer lloc, però amb la vista posada en tota la cultura i la societat concreta on es viu. Veiem que actualment el batxillerat ens està sortint econòmicament més car del que caldria. En comptes d'aplicar models d'uniformitat mal adaptats, els hauríem de pensar de manera generativa a partir dels recursos que els mateixos alumnes tenen a l'abast, a vegades solament per a lleure i consum.

Des d'una perspectiva pedagògica veiem una total confluència entre:

- alumnes amb un bon desenvolupament competencial i amplitud cultural;
- alumnes amb una intensa motivació i interessos diversificats i proactius;
- eficiència econòmica tenint en compte els recursos materials i els temps escolars i no escolars;
- possibilitat de diferents ritmes i dedicacions compatibles amb activitats esportives o artístiques;
- impuls a l'aprenentatge-servei com a ritual de creixement de menors a majors d'edat.

Una proposta modesta ha estat organitzar un seminari de vuit hores de durada, restringit a experts, amb intervencions molt diversificades i sintètiques entre ponent, responent i intervencions (entre quinze i vint minuts), seguides d'un debat i aportacions finals. El seminari s'ha celebrat el dia 28 de setembre de 2012, a la seu de l'IEC.

Els continguts abordats han estat: matèries i modalitats; formats didàctics;

articulació d'aprenentatge escolar i formació cultural; horaris, calendaris, ritmes i orientació-avaluació.

S'inclou en la publicació el text que Jacint Bassó i Parent va aportar al seminari i que sintetitza el punt de vista d'un grup d'exalumnes de l'Escola Betània-Patmos sobre els punts que cal tenir en compte per a un nou disseny del batxillerat.

La comissió organitzadora ha sintetitzat les diferents aportacions en el «Document de síntesi»² que es va presentar el dia 24 d'octubre de 2012, en el marc de la sessió inaugural del curs 2012-2013, sessió que va comptar també amb la lliçó inaugural, impartida pel doctor Joan Manuel del Pozo.

S'inclou, finalment, en la publicació, a manera d'epíleg, la transcripció d'aquesta lliçó inaugural com a aportació rellevant a la temàtica desenvolupada al llarg del seminari. La seva intervenció va permetre endinsar-nos en el sentit del batxillerat, el seu marc acadèmic, el seu marc humà i els seus valors.

2. El «Document de síntesi» ha estat tramès al Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, que és qui emprèn la iniciativa de modificar l'actual batxillerat. El document ha estat també lliurat al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, a qui correspon regular els estudis catalans. S'ha actuat amb la màxima celeritat sens perjudici de la participació, per tal que el document tingui algun efecte. En tot cas, cal aportar la màxima iniciativa de contingut, ja que aquest no vindrà donat per l'estructura del sistema escolar.